

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvitationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

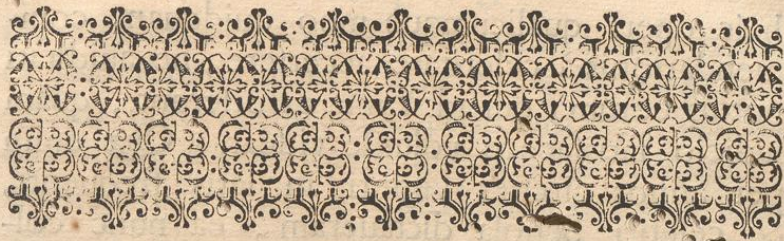
De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Admonitio Ad Lectorem, Et Præfatio Apologetica contra modernos
Theologiæ obtrectatores.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

ADMONITIO AD LECTOREM.

ET PRÆFATIO APOLOGETICA
*contra modernos Theologia
obtrectatores.*

VENIT mihi in mentem, Lector optime, vereri ne tibi satis probaretur meum istud scribendi de Theologia consilium, in hac præsertim scriptorum copia; atque hoc tempore, quo divina facultas tam malè acciperetur à quibusdam parum æquis, ne dicam, apertis dignitatis eius obtrectoribus. Pro me quidem hoc habeo quod paucis, & ingenuè respondeam: parendi primùm necessitate impulsus esse me ad id audendum, & suscipiendum: cum mihi nefas eliet, imperium detrectare eorum, qui me meaque studia arbitrato suo dirigerent. Adductum deinde fuisse amicorum quorundam horratu, & flagitatione: quorum iudicio, ut nullum non tribuissem, plurimum tamen de ferre del ueram auctoritati, ut mihi, secus viderentur, ac nullæ essent causæ, quæ volentem retardarent, sin minus omnino auerterent. De ratione autem, & viâ quam in scribendo secutus sum, pauca plura sunt, de quibus, bona cum tua venia, præmonere te cupio. Nolo igitur imprimis

Ad Lectorem

huic operi qualicumque meo quidquam commendationis à celeritate accersere, ne auiditati potius eorum, qui id à me extorserunt, quam iudicio satisfacere voluisse videar. Quæ enim per annos circiter viginti in satis frequenti, & celebri schola dictaueram, ea nunc collecta, & accuratius excussa, atque in multo meliorem ordinem sexennii secessu & labore distributa, in manus demum tuas venire permitto: arbitratus videlicet, id quod deerat ab ingenio, suppleri quodammodo studio posse, atque diligentia.

Alterum est, quod de me, citra ostentationem, tibi polliceri possim: id mihi fuisse propositum, ut neque inquisitioni, disputationique superfederem subtiliorum: neque in rebus utilioribus, & grauioribus, quæ ad fidem, vel ad mores magis pertinent, maiore cura, diligentiaque tractandis opera mea desiderarentur. Malui enim solidior, quam subtilior videri, & spinis rosas, foliis fructus antepone. Conatus autem vbique sum breuitatem cum perspicuitate, soliditate, & amplitudine doctrinæ coniungere: ac paucis multa complecti: mediamque tenere viam inter tam multos horum temporum Scriptores, ut neque nimia prolixitate molestus essem, neque ieiunâ, nescio quâ, breuitate obscurus iuxta, ac sterilis. Quod an attecutus sim, incertum est. Lector benigne iudicium. Id verò quam arduum est, atque difficile, tam esset optandum, & huius discipline studiosis opportunum commodumque futurum. Tertium est, sequi me eundem, quem tenuit in tradenda, & explicanda Sacra Scientia ordinem, Doctor Angelicus! eiusque doctrinæ in rebus Theologicis, quoad fieri potuit, adherere. Ita tamen, ut neque Thomistarum Sectæ, neque vlli alteri

Præfatio Apologetica.

me addixerim, aut consecrarim: sed partim ex omnibus seligam, partim ex iis, quæ meditati mihi occurrerunt, proferam ea, quæ Sacris literis, Conciliorum decretis, sanctorum Patrum auctoritati, & rationi; lumini denique naturali, & supernaturali videntur esse magis consentanea. Nullam autem existimo à me institutam esse disputationem, in qua non aliquid lucis explicando, vel confirmando roboris, grauiore præsertim quæque difficultates accipiant. Superuacaneum enim duco eorum laborem, qui actum agunt: & nihil fere aliud, quàm aliorum scripta compilant, vel expilant.

Quartum est, vt omnem de me iustè, ac verè conquerendi ansam præcidam auctoribus, qui se à plerisque mala fide laudari, vel aliorum detorqueri, nec satis interdum intelligi: vim verò, ac robur dissimulari argumentorum exoptulant: eâ me cautione eorum sententias, & argumenta refellere, ac referre, vt deditâ operâ, sepius eâ ad verbum exscribam. Quæ in te existimaui satius esse, tibi diligentiam, fidemque meam probari, quàm te hoc vtcunque graui labore leuare. Scias insuper velim, Auctorum à me loca, nulla proferri, quæ ipse non legerim, atque expenderim, nisi per pauca, quæ, quia auctores ipsos, diu etiam, multumque conquisitos, reperire non licuit, aliena fide referre coactus sum.

Quintum est, ita me totum hoc opus tribuisse, vt singula eius volumina, singulis Summarum D. Thomæ partibus, disputationelque ipsæ, eiusdem, quoad licuit, questionibus responderent. Ipsus ad hæc doctrinam, cuiuslibet primùm disputationi, breuiter, clarè, summiæque fide esse præpositam, singulis deinde sectionibus fusiùs explicandam. Quia verò series, & contex-

Ad Lectorem

tus ipse quæstionum id nonnunquam exigunt, ut quædam, quæ aliò pertineant, nonnullis aliis locis tractare necesse sit: putavi tamen hoc tibi, si quod illa repetitio allatura sit, tædium leuius esse futurum, quàm si te ad alium locum, vel ad id volumen, in quo illa ex professo, proprièque disputantur verberius, remitterem: atque ita cupiditati, studioque tuo moram iniicerem: ac laborem augerem, dum, volumen minuere laborarem. Præsertim cum simul non sint omnia omnibus volumina ad manum futura, neque typis possint omnia eodem tempore excudi, & vno, ut ita dicam, partu in iucem effundi.

Postremò exoratum te cupio, Lector optime, ut si quid erit, quod tibi in huius non modò voluminis, sed in ipso totius operis decursu parum arideat, vel oculos tuos eruditos offendat: id communis mortalitatis imbecillitati ne grauatè condones. Siquid secus, quod tibi probandum videatur, id omne bonorum omnium fonti, auctori que Deo referas: cuius ope speramus, & iam cœpimus, alia tria, quæ cæteras Theologici corporis partes continent, subinde, & continenter emittere. Nec enim ea iam remorari quidquam potest, præter ipsam Typographi tarditatem: quam tamen, & tu facile incitaueris, si hoc, quod in tuas manus ire festinat, eo studio ac beneuolentiâ exceperis, quibus ille ipsum exceptum iri huc vsque sperauit, maiori nescio confidentiâ, an temeritate? Nam tibi à me omnia sic parata sunt, ut non modo hæc, quæ excudenda restant, per me proxime possit sibi, nullaque interposita mora succedere, sed iam inde simul omnia tradi typis, ac peruulgari, si Typographo integrum foret, vno omnia tempore excudere, tantamque mihi, ac tibi operam nauare.

Neque verò me à suscepto consilio, & labore reuocabit quorandam leuiter, ne quid grauius

Præfatio Apologetica.

dicam, eruditorum importuna iuxta, atque iniqua
criminatio, Theologiam huiusmodi subtiliorem,
quam appellamus Scholasticam, in contemptum,
& invidiam apud sui similes vocare fatagentium,
velut inanem aliquam λογιστικίαν: quæ cum parum Scri-
pturæ sacræ auctoritati tribuat; Patrum verò Ecclē-
siæ doctrinam aspernetur, aut reiiciat, omnia ad
leges, sophismata, & tendiculas Logicorum re-
uocans, de rebus diuinis ineptè, perplexè, quòd-
que grauiori reprehensionem exposum est, non ra-
rò temerè philosophetur. Quæstiones, deinde
ponat inutiles, easque, si à Schola discesseris, ab
omni sermone, vsuque remotas; ex vna plures,
imò infinitas profeminet, paucas dirimat, dum va-
riis contextarum inter se conclusionum ambagi-
bus inuoluit potius, & implicat, quàm confirmat:
sibi contra ipsi non constet, in multas, & quoti-
die pullulantes sectas diuisa: certissima; & firmis-
sima quæque in dubium reuocet, vel omnino con-
uellat: nihil lucis obscuris, parum firmitatis am-
biguis afferat: veritati denique ipsi, per se satis
apertæ, tenebras sæpe offundat: vexandis, &
torquendis sui studiosorum ingeniis aptior, quàm
erudiendis, & in Dei cognitione confirmandis.

Et hæc quidem, si tantum ab hæreticis iacta-
rentur, nihil penitus mirum esset. Merito enim
Scholasticæ Theologiæ sunt illi infensi, quòd
intelligent doctrinam Ecclesiæ, quam impugnant,
eius præcipuè studio, armisque defendi. Est
enim miseris istis, & calamitosis Ecclesiæ tem-
poribus, Theologia Scholastica Turris illa Da-
uidica, hoc est, munitissimum quoddam ar-
mamentarium, vnde tela promuntur, quibus
& Catholica fides aduersus eorum impetum huc
vsquè firma, ac tecta stat: & ipsorum pariter er-
rores petantur; & concidunt. Non leuiore
proinde odio, impetuque feruntur illi, zizæ

Ad Lectorem

niorum factores, in doctores Scholasticos, quos nullo non conuictorum genere passim exagitant. Quidni etiam oderint, & insectentur lupi canes: aut ad ipsum ferociant nomen Scholæ, quam intelligant contra se tuendo Christi gregi, fidam velut, sedulamque collocatam esse custodiam? Sic itaque præcipuos impietatis hæreticæ doctores, & signiferos ita de Theologia existimasse, ac scripsisse certum est: Scholæque idcirco auctoritatem apud omnes pro viribus eleuare conatos esse, atque omnibus maledictis, cum tollere, & conuellere eam non possent, lacerauisse. Quis enim nescit Lutherum in eo, quem peruulgauit in Iacobum Latomum libro, asserere Theologiam Scholasticam nihil aliud esse, quam inscitiam veritatis, inanemque fallaciam? Rursum verò in libro de abroganda Missa priuata, vocare hominem impurum, Academias, in quibus eâ traditur, Antichristi lupanaria. Has ante illum paulò quidem honestius, nihilò tamen lenius ~~castra~~ Cainitica Vuicleffus appellauerat. Prophanam etiam nominat Scholasticam, homo videlicet sacer, in apologia sua contra Parisienses, vtriusque sectator, ac discipulus Philippus Melancthon, eamque scribere non dubitat, obscurauisse Euangelium, & fidem penitus extinxisse. Pari, vel maiori animi, & linguæ intemperantia Calvinus Doctores Scholasticos in sua Institutione, & alibi, non alio, quam Sophistarum nomine cohonestat. Cornutus ibidem eos bestias, & Sorbonenses rabulas nonnunquam indigitat: obdectoque illo velo Christum ait texisse, atque infinita Christianæ Reipubl. mala intulisse. Sed quid mirum, si incem auertentur tenebriones, antidotum venena respuant, curationem morbi non ferant? Si canes, vt iam dixi, declinent, & oderint lupi? Si facte vineæ custodibus insensa, infestaque sint vulpeculæ? Si latrones tollendas excubias, exturbandas portas,

Præfatio Apologetica.

refigendas seras, & repagula infringenda esse clamarent? Si hostes denique Rempublicam, quam oppugnant, omni armorum militumque præsidio nudatam velint? At mirari satis non possum, homines non modò Catholicos, sed quosdam etiam eorum probos, & hereticæ prauitatis hostes acerrimos, loqui tamen ac sentire cum hereticis: neque animaduertere, non posse Theologiæ Scholasticæ Magistros in contemptum venire, quin simul contemnantur & iaceant Scholæ scita & placita, communi eorum consensu probata. His autem sublati, aut neglecti, proclive esse ut contemnantur Patres, exauctorentur Concilia, posthabeatur Scripturæ auctoritas, quorum veritatem vni omnium maxime fulciunt confirmantque Theologi, communi vnanimique receptorum inter ipsos dogmatum consensu.

Videant igitur qui ita loquuntur & sentiunt, cum Catholici haberi velint, & re ipsa sint, ne imprudenter hereticorum studijs conatibusque faueant. Videant etiam ne de se prudentibus & peritis rerum estimatoribus hanc opinionem afferant, se nimirum non magnopere in eius scientiæ, de qua tam perperam loquantur & sentiant, cognitione versatos esse, & iudicium ferre de re sibi ignota: quo nihil potest esse iniquius. Caveant insuper ne habeantur numero eorum, qui (ut ait postremus; Scriptorum canonicorum) *Quæcunque quidem ignorant, blasphemant: quæcunque autem naturaliter tanquam mæta animalia vident, in his corrumpuntur.* Vereor autem ne id genus homines memoriæ felicitate potius, quam iudicij firmitate; ingeniique acie magis, quam viliqua freti sermonis copia abundantes, sed rationis inopes, ratiocinandique facultate destituti, doctrinæ multiplicis, quam aliunde assequi non possent, famam inani lætionis ostentatione venentur. Forte etiam vellent. *Ætopica vulpi non absimiles.*

IVDAP

10.

Ad Lectorem

persuadere alijs, ea vt abijciant, à quibus ipsi se minus paratos esse videant ac doleant, qui & illa aspernentur in speciem, quibus careant inuiti.

Quàm longè aliud est ac diuersū summorum Pontificum, & œcumenicorum Conciliorum, ipsiusque adeò Catholicæ Ecclesiæ de Theologia Scholastica iudicium, quod nemo verè Catholicus, non modò priuatæ istorum opinioni anteponendum non putet, verùm etiam omni reuerentiâ & religione dignissimum non arbitretur? Honorius quidem tertius, quantus quàmque sapiens Ecclesiæ vniuersæ Antistes! cap. *Super specula, de Magistris*, sic statuit: *Ad Theologica professionis studium aliqui destinantur, qui cum docti fuerint, in Dei Ecclesia velut splendor fulgeant Firmamenti. Ex quibus postmodum copia possit haberi Doctorum, qui velut stella in perpetuas aternitates mansuri, ad iustitiam valeant plurimos erudire.* Qui verò illum proximè antecessit Innocentius, eius item appellacionis tertius, in cap. *Maiores, de Baptismo*, de quæstione maximi ponderis, & ad Baptismum parvulorum ipectante, postulatus, nullum aliud responsum dedit, quàm vt varias ea de re Theologorum sententias referret. Clemens verò quintus in Generali Concilio Viennensi, eandem quæstionem rursus djudicatus, ex eorundem sententia pronunciauit. *Nos, inquit, sacro approbante Concilio opinionem illam, qua dicit tam paruulis, quàm adultis conferri in Baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabilioem, & Doctorum modernorum Theologia magis personam & concordem, duximus eligendam.* Ex quo quantum authoritati tribuat Theologorum, non modò tantus Pontifex, sed & ex vniuersa Ecclesia congregatum celeberrimum Viennense Concilium, nemo non videt: cum in se eius dignitatis & momenti velit, statuaturque hærendum esse probatæ pluribus eorum opinioni. Quid facturis fuisset in alijs, in quæ iidem communi omnes inter se con-

Praefatio Apologetica.

stantique consensione conspirant? In reliquis certe Conciliis, etiam œcumenicis, post Scholam Theologiæ institutam habitis, quantum opis & dignitatis Doctores Scholastici contulerint, quis nescit, nisi qui eorum acta ignorat? Sed quid non his honoris in omnium postremo, nempe Tridentino, delatum est? Quantam etiam illi operam in eo Ecclesiæ non nauarunt, excutiendis difficillimis quibusque quæstionibus, & in vtramque partem, ad facilius inuestigandam veritatem, disputandis; refutandis, atque conuincendis hæreticis; antiquis demùm fidei dogmatibus asserendis, & rebus ad decisionem præparandis? Nec enim quidquam definitum est à Patribus, quin ipsi prius aucti interrogatique sint. Nunquid & omnium Regum ac Principum Christianorum, summi etiam ipsius Pontificis nomine submissi eò multi sunt Theologiæ Magistri, quorum plerique sententiam dixerunt? Et vnus quidem honori & eruditioni id datum esse legimus, vt cum ille grauissimâ quartanâ laboraret, quo die ipse ex ea decumberet, Concilium non haberetur.

Iam verò huius scientiæ Principem, Doctoremque verè Angelicum D. Thomam, quot non egiis affecerunt non vnus aut alter, sed plurimi sapientissimique Pontifices? Quos inter Clemens eius appellationis sextus, in bulla Auenione Nonis Februarii datâ, ait *Illius doctrinam esse singularem, ex qua vniuersalis Ecclesia vberissimos fructus spiritualis abundantia colligit, vniuerso odore recreatur et nutritur.* Urbanus deinde sextus in bulla ad Archiepiscopum, & Doctores Academiæ Tolosanae, asserit *Illum magnâ à Deo scientiâ ornatum, ordini suo, totique ad eam Ecclesiæ ingens nomen ac splendorem contulisse.* Eadem de illò Pius quintus inculcat, qui Urbanum longo interuallo secutus est, in bulla editâ Romæ III. Non. April. anno M. D. LXXVI. adicitque, *Ab eo innumerabiles*

Ad Lectorem

extinctas & interemptas hareses esse, quaque (quo quid amplius ad eius commendationem dici potuit?) *post ipsius obitum sunt exorta, eiusdem doctrinâ confixas cecidisse.* Eius verò Summam Theologicam Ioannes XXII, tanti fecisse dicitur, ut quanquam nullis, ille miraculis clarum, ad ipsum tamen inter Cælitates conferendum, apud se, quæ in eo opere elucet, incredibilem doctrinam pondus fuisse multorum miraculorum habituram: quot enim illud contineret articulos, tot sibi illos miracula videri. Eademque Summa tanti habitæ est deinceps ab ipso Concilio Tridentino (omnium quæ coëgit Ecclesiæ Conciliorum, ut gravissimo, ita certè eruditissimo) ut eius non semel verba in acta sua transcribere ac transferre, dignitate atque autoritate suâ inferius esse non duxerit: totos etiã Canones interdum ex illis confecerit, quos vniuersæ Ecclesiæ Christi quæque fidelibus credendos proponeret. Quid de altero Ecclesiæ lumine Diuine Thomæ coætaneo, Diuo Bonaventurâ, quid de Alberto Magno, deque alijs antiquis & illustribus Scholæ proceribus scripserint alij simul ad illorum laudem, & ad Theologiæ Scholasticæ commendationem, longum esset referre. Et nos; qui breuitati studemus, putamus ista æquo Lectori sufficere.

Illorum autem vestigiis insistant recentiores Theologi, qui vel in Scholis docent, vel Theologiam scriptis suis illustrent. Illam Doctoris verè Angelici Summam tantopere à Summis Pontificibus laudatam exponunt. Dissertunt de Deo, eiusque Attributis, de adorando Trinitatis mysterio, de Prædestinatione & promotione naturæ rationalis ad æternam felicitatem, de Mediis in eum finem à Deo constitutis, de Legibus diuinis, de Gratia & virtutibus supernaturalibus, de Verbo incarnato, de omnibus denique & singulis fidei Christianæ articulis. Quò argumento nihil potest esse illustrius: nullum

Præfatiō Apologetica.

cuiuslibet alterius disciplinæ obiectum cum illo comparandum. Vt Theologiam hac ex parte contemnere indignum sit homine sano, ne dicam Christiano.

Neque magis contemni potest methodus, siue modus & ordo docendi à Theologia Scholastica seruat: aut tanquam inutilis atque importuna reiici Theologia, quòd vjâ & ratione conuenienti non doceatur; vel certis solidisque principiis fundamentisque non nitatur. Disputat enim vel ex sacris Literis, & traditionibus diuinis, vel ex ipsis Conciliorum definitionibus, Patrumque doctrina, vel ponderare rationum ex ipsa rerum natura petitarum. Illique vel explicat, illustratque fidei dogmata, vel eadem aduersus communes ac perpetuos eorum Aduersarios infideles & hæreticos, qua potest vi, pugnat; vel quid ex illis consequatur, infert: quæ cum iisdem cohæreant, quæ ab iis discrepent, atque dissideant, ostendit: vera secernens à falsis, certa à dubijs, dogmata fidei ab erroribus: & Lydiæ instar lapidis, vniuscuiusque vim ac naturam explorans: Quæ denique de rebus ad credendum propositis cum in Scriptura tum apud Patres varijs locis sunt sparsa, & obscurius aliquando tradita, in vnum quasi corpus redigens via & ratione, atque ex disciplina disposita, & vno tanquam aspectu parcurrenda sic proponens, vt multò facilius intelligantur, minorique labore, & breuiori tempore addiscantur. Sicut autem nemo, qui compos quidem sui sit, vniuersum putet, aut nihil Philosophiæ opis contulisse arbitretur Aristotelem, quòd eam ante perturbatam, indigestam, dissipatamque ordinauerit, summa arte tradiderit, partesque tribuerit, ad quas omnia reuocaret: ac multis eam locis auxerit: contra, omnes enim tam bene de illa esse meritum hucusque opinari sunt: vt ipsum eius Parentem pauci omnino sint, qui non agnoscant, & rominent. Ita

Ad Lectorem

tantum abest, ut vitio verti possit ac debeat Theologia Scholastica Doctoribus, aut ut idcirco istorum contemptu conuictisque digni sint, quin potius summam apud omnes laudem mereantur, quod eandem Theologiae operam nauauerint; eoque, quo nunc est loco, & ordine collocarint.

Et verò, si veterem illam sanctorum Patrum Theologiam summis omnes laudibus prosecuti sunt; nemoque adhuc repertus sit (si haereticos exceperis) qui eam non maxime Ecclesiae utilem, ne dicam necessariam existimauerit. Nemo qui rectè de rebus iudicauerit, Theologiam Scholasticam inutilem & contemptu dignam existimabit. Idem enim habet obiectum, eademque principia, & rationem differendi. Nisi quod meliori methodo, & ordine, quae sancti Patres variis locis, prout ferebat occasio, tractarunt, in vnum corpus redigit, & suis locis aptè singula disponit. Quaeque ipsi fusiùs stylo fere oratorio, & ad vulgi intelligentiam accommodato, vel ad mores haereticorum quibuscum agebatur, dictionis magis elegantiam, quam vim veritatis sectantium, totis libris & voluminibus disputarunt; haec breui & dialectico vsa dicendi modo, vna interdum vel altera ratiocinatione, concludit. Quae denique à sanctis Patribus praetermissa fuerunt, id tantum satagentibus, ut quaestionem, de qua inter ipsos & haereticos suis temporibus contendebarur, omnino profligarent, eamque ex fidei Catholicae principiis deciderent: neque ulterius disputando progredientes, vel quia de alijs inter se Catholici contentabantur: vel quia nondum vlla inter eos & Haereticos orta erat de illis controuersia. Haec inquam, omnia Theologia ita indagat, expendit, & excutit, ut nihil fere intactum indiscussumque relinquat. In profundissimis quippe ditissimisque fidei venis abditarum caelestis Sapientiae aurum perscrutatur, ut deinde foras, & in apertum efferat: nisi forte mauiſ
candem

Præfatio Apologetica.

eandem sapientissimam aquilegem dicere; quæ fontes occultissimos, sed vberimos, profundentis se Diuinitatis rimetur, vt ex his infinitos huc illuc in omnes partes riuulos deducat, ac peruehat. Varias enim difficultates, quæstionesque antiquis intactas, vel ab eis omittas, & incognitas, aut certe breuiter perstrictas, nec satis explicatas excogitauit, proposuit, vberius explicauit, atque ad fidei normam, vel ad accuratam rationis amussim exactas pensitauit. Quare si quid est, in quo à vetere recentior Theologia dissideat, ob id sanè, quòd plus utilitatis, & commodi suis studiosis attulit: maioriq; idcirco commendatione, & celebritate digna videri debet: tantum abest vt conuitiis excipienda sit, aut in aliquem contemptum adducenda.

At, inquit Theologi huius temporis, longè absunt à grauitate non modò Patrum, sed & veterum illorum, quos & Ecclesia viles fuisse, & in honore habendos esse non diffitemur. Non enim illi, perinde atque isti, omnia ad viuum rescabant: neque se intantas cogebant dicendi angustias, vt nihil extra formam, vel formulam, nescio quam, comprehensionemque breuissimam duarum, vel trium propositionum dicendum sibi esse putarent. Grauius siquidem, & ierius res tantas tractabant: neque quippiam absque Scripturæ auctoritate, ac nisi ex Patrum sententia, & definitione Conciliorum dijudicabant: formulas autem istas, puerorum, atque imbecillium decipulas, aut ignorantum, aut tanquam inutiles, ac vexandis hominum ingenijs inuentas auersabantur, & respuebant. Quod si aliquando humanam rationem in consilium accipiebant, rarò eam audiebant: tantum abest vt omnia minima, & maxima ad eius lancem, ac trutinam examinarent, eam persuasum, & exploratum haberent, nihil eâ esse leuius, errorique propinquius. At isti omittis rebus cognita necessariis, tor-

Ad Lectorem

sunt in inanibus, ac minutissimis quibusdam quaestionibus Philosophiae discutiendis: in his menses, & annos ipsos multi eorum conterunt: ac nisi ex coniunctione consequentium cum prioribus omnia deduxerint, parum ingeniosè, ac subtiliter se philosophos esse arbitrantur: tanquam imbecillis his adminiculis, non autem sola nudaque veritate, velut stirpibus suis arbores, Theologia non nitatur. Atque hanc, quam Paulus doctor eximius, utpote à rebus diuinis alienam, inanem, & hominum sapientiam vocat, cum ipsi studiosè sectari videantur, nullis interim, aut perquam raris Sacrarum Paginarum, Partum, Conciliorumque testimonijs sua scripta respargunt: quibus tamen absoluta, & perfecta Theologia, tanquam solis, ac firmissimis fundamentis stabilitur.

Ego verò Theologos illos, si qui sunt huiusmodi, ex albo Theologorum tollendos, contemptuque non modò omnium, sed sibilis, & conuitijs accipiendos esse censeo: profiteorque vicem & infelicitatem dolere me eorum, qui hæc nobis obijciunt, atque hoc numero nos habent, si fortè tales ipsi magistros nacti sunt. Iniquius tamen nihil esse contendo, quàm si penas paucis debitas luerè cogantur vniuersi: ac malè propterea facultas ipsa accipatur, si non sit hoc eius vitium, sed Doctorum. Pauci verò sunt de quibus id verè dicere possunt. Plerique autem (de quorum numero esse cupimus, quosque studemus imitari) reiectis inutilibus, & vanis quaestionibus, res verè Theologicas accuratè, & solide tractant; & fidei principijs, doctrina Patrum, aliisque solidis fundamentis: inter quæ si nonnulla sunt, & Philosophia, & naturalibus scientijs adscita, nouum illud non est, neque ab usu, doctrinaque Sanctorum Patrum alienum, qui modum illum

Præfatio Apologetica.

disserendi ex scientiarum naturalium principijs frequenter vsurparunt, & disertè commendauerunt. Et æquum est Philosophicas, & naturales disciplinas reginæ omnium scientiarum Theologiæ ancillari. Gloriosum etiam est Philosophos Ethnicos suis ipsorum armis vincere, fideique subicere. Forum autem doctrinam ad Christi fidem contra illorum errores tuendam, confirmandamque adsciscere, quid aliud est, quàm suo ipsius gladio Goliathi caput abscindere? Vt sapienter ait Hieronymus in epistola ad Magnum oratorem. Hoc idem, inquit Augustinus, nihil aliud est, quàm exemplo Israëlitarum vasa Aegypti aurea, & argentea, relictis eorum idolis, asportare: & partem illam thesauri veritatis erutam ex fodinis diuinæ prouidentiae toto orbe diffusæ, iniustæque ab Infidelibus detentam, iure quodam nostro nobis vindicare, & in vsum fidei conuertere. Vel, vt ait Basilius, exemplo Mosis, & Danielis, Aegyptiorum, & Chaldaeorum sapientiam ediscere, non vt in eius dumtaxat cognitione acquiescamus, sed vt eam in Ecclesiæ vtilitatem cultumque traducamus. Hoc denique est imitari Apostolum, qui vel Poëtarum testimonia non repudianda esse censuit, & inscriptionem vel casu oblatam, in fidei argumentum arripuit, atque in eius aduersarios torsit. Neque inutilis, & importuna, vel indigna Theologo uentri debet earum rerum philosophicarum tractatio, quæ rebus fidei minus explicandis, vel accuratiùs defendendis vsui esse potest. Si autem nonnulli Theologorum modum istum excedunt, non Scholæ illud, sed hominum vitium est. Neque propterea est comburenda, aut extirpanda seges, si nonnunquam interritici ipseas auena, & lolium adolescat: sed herbæ inutiles euellendæ, seges intacta relinquenda. Præcidantur quaestiones inuiles, sed eò numero non habeantur ille, quæ ad discursus Theologicos eruendos, corroborandos, aut illustrandos apte sunt.

Epist.
84.

Lib. 2. de
Doctr.
Ch. 11.
cap. 40.

Homil.
2.
adoleſcē-
res, Quo-
modo
Gentilium
doctrinis
propiciant

Ad Lectorem

Audiendi verò minùs sunt moderni quidam Philosophiæ, & Theologiæ Scholasticæ ignari, æque ac olores, qui vtriusque ratiocinationes à diuinarum rerum tractatione ablegari volunt: quique solis Scripturæ libris, Concilijs, & primorum sæculorum Patribus iubent nos esse contentos: in quibus tantam, inquit, diuinarum veritatum copiam offendemus, vt sine magna intelligentiæ fatigatione, sola pene memoria satagente, totius vitæ cursus capiendis omnibus vix sufficiat. Alteram enim viam, quæ ratione inuestigat dogmata fidei, plenam esse contentionis, & Charitati contrariam, periculosam insuper, atque in errorum præcipitia frequenter adducere. Fidei mysteria non ratione, & humanâ intelligentiâ, sed auditu, & Maiorum traditione intelligi debere. Imitandam porro esse sanctorum Patrum modestiam, qui non nisi ex principijs verbi Dei, præcipueque Sacrarum Literarum, sensus suos, & fere verba promebant. Neque ad vllam difficultatem tractandam progrediebantur, nisi in euitabili necessitate pertractis: religiosèque intra terminos oppugnate ab errore veritatis, sine vlla superfluarum, multò minùs curiosarum, atque inutilium questionum intermixtione, consistebant: ne, si longius progredierentur, eam illis contingere, quod Origene, qui laicius disputare aggressus, omnes veterum Hæreticorum errores præformauit. Ab hac verò modestia longissimè abesse Theologos Scholasticos, qui nihil non audent, nullam questionem intactam relinquunt, & in quibusq; notis difficultatibus explicandis non Scripturarum sacrarum auctoritatem, vel venerandam Patrum caniciem conuolunt, sed ad Philosophiæ præsidium, velut ad omnium sollicitam armenturum sese conferant, atq; eius regulis, tanquam sacrosanctis mysterijs, mysteriorum altissimorum momenta metiuntur. Libros quoque illos Theologorum, qui de moribus speciatim, & ex professo tractant, inutiles

Præfatio Apologetica.

esse, imo perniciosos: quippe qui suis metaphysicis abstractionibus, distinctionibus, intentionibus, nihil non licitum, & probabile faciunt, corrupteque viuendi latissimam viam aperiunt. Hæc illi.

Quæ quàm falsò, imprudenterque dicantur, facile prudens, & æquus Lector intelligit. Nam velle vsum ratioçinationis, & rationis subsidium Theologis adimere, velut contentiõnis causam, & Charitati Christianæ contrarium, quid aliud est, quàm, instar Naas Ammonitæ, velle pacis conciliandæ causâ, alterum oculum Israëlitis eruere? Non destruit gratia naturam, neque fides rationem, sed perficit. Et diuina reuelatio multa quidem habet supra naturæ captum: sed nihil veræ rectæque rationi contrarium. Quin etiam fides ipsa à ratione plane seiungi nequit, vt sapienter aduertit Augustinus. *Neque authoritatem ratio penitus deserit, cum consideratur cui sit credendum: nimirum, quibus argumentis prudenter moueamur, certoque inducamur ad habenda pro diuinis oraculis, illa quæ nobis eo nomine credenda proponuntur.* Ac turdam quidam Christianorum *non intelligendi vniuersitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit: vt idem sanctus Doctor affirmat.* Verùm vt addit alio loco, *Ille Imperator fidei clementissimus (Christus Dominus) & per conuentus celeberrimos populorum, atque gentium, sedesque ipsas Apostolorum, arce auctoritatis munivit Ecclesiam: & per pauciores pie doctos, & verè spiritales viros copiosissimis apparatibus, etiam munitissima rationis armavit.* Qui etiam alicui ex instituto docet non mediocri esse humanas artes, & disciplinas adiumento ad doctrinam fidei, quæ in Scripturis traditur, rectè intelligendam. Castiodorus quoque, auctor antiquus, & eruditus, hæc Canticorum verba explicans, *Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: his asserit Deum Ecclesiæ suæ fideles polliceri huiusmodi, qui sic animos fidei doctrinâ imbuant, vt humanarum scientiarum*

1. Reg.
11. v. 2.

D. Tho.
1. p. q.
62. art. 7.
ad 1.

Lib. de
vra re-
lig. cap.
24.

Lib. con-
tra epist.
fundam.
cap. 4.

Epist. 56.

Lib. 2. de
d. Chr.
cap. 16.
28. & 6.
quinti-
bus.

cognitione muniti, non tantum alijs deinceps eru-
diendis idonei futuri sint: verum etiam eos, tanquam
muri fortissimi propugnaturi. Neque minus appo-
situs Hieronymus ait rationem cum fide conciliare, &
Philosophorum scientiam, reiectis eorum erroribus,
ad explicandas res diuinas adhibere, nihil aliud ef-
se, quam mystice implere Dei preceptum, *Deute-
ron. 21.* statuentis, vt si quis captam mulierem alie-
nigenam, forma prestantem, vellet sibi matrimonio
iungere: eam raris prius caesarie, & circumcisis vngu-
ibus in suum, & populi Deo sacri consortium admit-
teret.

Non sunt quidem fidei mysteria humanis ratioci-
nationibus metienda: quod neque faciunt Theologi.
Sed æquum est rationem Deo, fideique seruire:
eiusque vsum à Theologis adhiberi multis & gra-
uibus de causis. Primum quidem, vt iam dicere coepe-
ram, ad credendum prudenter, & cum recta ratione,
perpensis rite credendi motiuis. Nam, *Qui cito cre-*

*Ecclesiasti-
fici 19.*

*1. Ioann.
4. v. 1.*

*Roman.
1. v. 1.*

dit, deus est. Et probandi sunt spiritus, si ex Deo sint:
& obsequium, quod Deo exhibemus, siue in cre-
dendo, siue in alio eius cultu, debet esse rationabile,
vt monet Apostolus. Tū deinde ad verū sensum diui-
narum reuelationum recte intelligendum. Nam cum,
exempli gratia, reuelet Deus per Scripturas se spiri-
tum esse. Verbum carnem esse factum, & veram,
perfectamque naturam humanam assumpsisse; ho-
mines esse liberos in exercendis bonis, vel malis
operibus, & alia id genus: ad hæc recte intelligen-
da iuxta sensum reuelationis, necessarium est nosse
quid sit proprie esse spiritum, quamquam ad essen-
tiam, integritatem, & perfectionem naturæ humanæ
pertineant? quæ sit ratio, seu natura libertatis? Qua-
rum rerum, & similiarum cognitio humana ratione,
& disciplina comparatur. Cum enim Deus loqua-
tur more hominibus accommodato, verbisque v-
tatur iuxta sensum ab illis iam ante institutum, &

Præfatio Apologetica.

Lib. 3.
de doctr.
Christ. c.
10.

Vsu receptum : sintque eius verba in sensu proprio, quoad fieri potest, accipienda, iuxta regulam traditam à D. Augustino, receptamque ab omnibus Catholicis velut pernecessariam, quippe sine qua nihil ex Scripturæ verbis certò colligi potest. Cum, inquam, hæc ita sint, necessarium est ad verum sensum reuelationis intelligendum, nosse quid propriè voces illæ significant inter homines, quisue sit earum sensus apud rerum peritos, & quæ ratio rerum per eas significatarum. Ad hæc plurimum interest nosse Theologos quid cum Diuinis reuelationibus aptè cohæreat; aut ex illis sequatur: vel è contrario, quid ab illis discrepet, aut per remotam licet, consecutionem repugnet: quod sine ratiocinatione, & discursu fieri nequit. Neque minùs conueniens est, quod D. Thomæ, Scholæ Theologicæ Duci, solenne fuit, rationes efficaces, aut congruas adhibere, quoad fieri potest: tum vt apertum fiat quata sit inter fidè, rectæque rationem consensio: tum etiam vt minuatur difficultas credendi, animique Infidelium ad fidem alliciantur: quorum etiam errores non possunt efficaciter refelli, atque conuinci, sine discursu & argumentis ex naturali etiam ratione petitis: ad quæ meliùs formanda, forsiùsque intorquenda, opus est naturalium Metiarum usu, atque peritia. Quantum verò conierat recta prudensque ratiocinatio ad Mysteriorum fidei difficiliorum explicationem intelligentiamque nemo nescit, qui vel mediocriter in Theologorum lectione versatus sit. An igitur post hæc ratiocinandi usum à Theologia eliminandum putem? Crederem, nisi plus apud me posset ratio manifesta, quam paucorum nouitatis studioforum, & quietis impatientium priuata opinio, ne dicam imprudens, peruersumque iudicium.

Velle autem vt quæstiones de rebus fidei, non nisi cogente inuitabili necessitate, propter insurgentes Hæreticorum errores, & ad retundendos

Ad Lectorem

solùm eorum impetus, insultusque, tractentur, perinde est, ac prohibere ne ciuitates se muris, vallis, fossis, turribus, propugnaculis, & armorum præsidij communiant, nisi cum hostis inuasit, & non sine aliquorum cæde irruptio iam facta est. Vel ne homines de rebus ad victum necessarijs sibi prospiciant, nisi cum eos arcta iam fames vrget. Cum è contrario velit Petrus Apostolus nos semper esse paratos *ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea qua in nobis est spe*, ac eoque etiam fide, quam spei substantiam, id est, basim, & fundamentum vocat alter Apostolus: & lauderur non mediocriter fortis illius iuxta, & sapientis, & prouidæ mulieris, typum Ecclesiæ gerentis, industria, quæ vt Scriptura loquitur, *Facta est quasi nauis institoris de longè portans, longèque ante prouidens, panem suum.*

1. Petr. 3.
v. 25.

Hebr.
11. v. 1.

Proverb.
31. v. 14.

Velle quoque non antea benè comparatum, & scientiâ rerum Theologicarum apprimè instructum in certamen venire contra cuiusvis generis Infideles, perinde est, atque eorum temeritatem, & imprudentiam imitari, qui descensuri in arenam, nec usum armorum, neque leges, & rationem certandi tenent: Sed quò fert impetus, vel audacia, eò ruunt inconsulti, certas breui leuitatis suæ poenas daturi. Vnde fit, vt nemo iam reperiat, nisi forte idem audacia præceps, qui, si cum Catholicæ religionis impugnatoribus conferere manus velit, non prius se intima Theologiæ cognitione muniendum exiltimet. Nemo etiam de officijs iustitiæ Christianæ, seu de quæstionibus conscientie interrogatus, absque vlla hæsitacione, ac periculo respondeat in rebus difficilioribus, magisque perplexis, sola Scripturæ, Patrum, & Conciliorum lectione instructus. Et quidem nisi illos adierit, qui eorum scientiâ separatis totisque voluminibus via, & ratione tradiderunt: non est cubum, cuius multorum animi tranquillitatem perturbaturus sit, ac salutem

Præfatiō Apologetica.

etiam ipsam in graue discrimen adducturus. At Concionatores quoties & quàm grauius verbo laborentur in obscurioribus mysterijs, & quæstionibus fidei explicandis ad plebem, si genus hoc Theologiæ singula enucleatè explicantis, & ad viuum refecantis in promptu non habuerint? Cardinalis quidè Peronius, vir omnium literarum, atque, si quisquam nostra vel superiori ætate fuit, in lectione, notitiaque Patrum & Conciliorum optimè versatus, comparare solebat huiusmodi homines cum primis illis rei nauticæ inuentoribus: qui, si, cum nullus adhuc Magnetici lapidis esset vsus, & loca, ac maria ignorarent, longiùs à terra recederent, prouectique in altum ventis sese, ac mari committerent: nemo dubitabat, quin Breuib. Itatim, & Syrtibus impacti naufragio forent certissimo perituri. Idemque euenire illis, qui audaci temeritate de rebus Theologicis, sine accurata earum cognitionè ex Scholæ disciplina, scribere aggrediantur, testatur illi ipsi, contra quos modò disputamus, in tam fœdos errores prolapsi, & ab Ecclesia iam satis apertè damnatos, quos etiam nunc apud incautos, & imperitos, magno Ecclesiæ damno, & scandalo profeminant.

Incultior præterea, & neglectior quibusdam videtur Theologorum stylus, duriora verba, atque exultima pene Barbaria, vt aiunt, petita. Quibus vereor, ne ipsa quoque displiceat Sacrarum Literarum simplicitas, & rictus dicendi modus. Censeo ego quidem barbariam in rebus Theologicis explicandis vitandam esse: sed non studiosè querendam dictionis elegantiam. Nullis enim veritas coloribus indiget, nec illum ferre potest orationis, & sermonis ambitum succincta illa breuitas, quam necesse est Theologiæ Scriptores, Magistrosque confectari: ne verborum etiam copiâ laborent, cum rerum iam multitudine quibusdam importuni videantur: ne res per se obicure, affectatâ nescio quâ verborum

Ad Lectorem

2. Corin.
11. v. 6.

elegantia, & compositione, fiant obscuriores. Facili proinde sermone ac sibi proprio, breuiore stylo, ac multa paucis explicanti, verbis autem in communi vsu, atque in medio positis, propriisque, & puris Theologo vtendum est. Quamquam Paulus se profiteretur imperitum sermone, sed non scientia: & sub vili radique pallio eruditus saepe latet Philosophus, vt scabri, & praerupti varijs praecipitiis montes, locupletissimas interdum auri venas occultant. Nec minus, sano saltem palato, exquisitissimus quisque cibus sapere solet, quando fictilibus, aut faginis lancibus infertur in mensam, quam si pretiosus, & auro, argentoque nitentibus ferculis fuerit illatus. Sic profecto longè satius est scientiam rerum Diuinarum incultis verbis, tanquam agresti, & neglecto ornatu eximia formae principem exhibere, quam terfa, & fecata pigmentis oratione, inanes quasdam fabulas, & hominum commenta venditare. Quod tamen te velle in eam partem, erudite Lector, accipere, vt propterea non credas respuere Theologiam illum cultum, qui sibi posset a liberalium disciplinarum cognitione accedere: neque, si eo caruerit, sibi minus gratam videri, minus aliis placere debere. Sed vt de Philosopho sapienter dixit elegantiae princeps M.

Lib. de finib. bonorum, & malorum.

Tullius, *In Theologo, si affert eloquentiam non asperner: si non habeat, non admodum flagitem.*

Inficiari tamen nolim istum non adeo requirendum, ac tolerandum in Theologia nitorem neglexisse aliquos, ignoresse vero nonnullos, qui magis quid dicerent, quam quomodo id dicerent, considerabant. In quo, seu consilio, seu casu, atque incertia ab his peccatum est, non est, quod quaquam Theologiae attribuat, tanquam peregrinitatem, & barbariam huiusmodi ipsa inuenerit, aliisque, non aut possit verbis explicari. Vt sunt isthaec omnia, vt a me ante de aliis responsum est, hominum, & aetatis: sed hoc praeterea Nationum quarundam, & locorum.

Præfatio Apologetica.

Quod verò attinet ad duriora quædam vocabula, & loquendi formulas à Scholasticis nostris usurpatis, nescio an aliquando in mentem venerit accusatoribus Theologiæ non iniquiore conditione, ac loco eam esse debere, quàm reliquas disciplinas. Vtuntur enim singulæ illarum verbis suis, iisque privatis, nec ita nuper inuentis aliquæ; & hoc sibi licere putant: ac si quædam ex his haud ita pura sunt, minúsque latina; ea illæ vsu iam molliuerunt. Nam idcirco quis Iurisprudentiam, quis Medicinam, quis Mathematicam aspernatus est, si aliqui eorum, qui de illis scripserunt, aut certa quædam vocabula singularum propria, nec aliis artibus vsitata, in vsum induxerunt: aut alia vsurparunt, cum propria deessent rebus novis appellandis; quæ quanquam adscritia essent, translata, & barbara, magis tamen significantia viderentur? Quod quidem illis minús condonandum est, quòd sciamus eas ab antiquis fuisse perceptas, & cognitâs, ab iisdemque sermone suo, ac lingua explicatas. At Theologiæ, cum ea ignorata sit priscis illis temporibus, in quibus viguisse dicitur Latini sermonis elegantia; contineatque multa, quibus significandis necessariò cudenda fuere nova vocabula, cum nulla huiusmodi in omni latinitate reperirentur, quantò facilius impertienda est venia, & his paulò seuerioribus exactioris latinitatis legibus absoluenda? Sed ego longiùs quàm volebam, progressum me esse sentio in defensione Theologiæ, tametsi hoc tempore necessaria. Hactenus ergo de illius vtiuitate, & dignitate contra obiectatores dictum sit. Num ad quæstiones Theologicas eo, quo supra dixi, modo tractandas accedamus.